

*Пласкунова С. Р.,**студентка спеціальності «Філологія»**Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича**Гоян А. І.,**кандидат філологічних наук,**асистент кафедри германського, загального та порівняльного мовознавства**Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича*

ВЖИВАНІСТЬ НЕОЛОГІЗМІВ ПЕРІОДУ ПАНДЕМІЇ В СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКОМОВНІЙ ПРЕСІ

Анотація. Статтю присвячено висвітленню тенденцій формування та використання неологізмів у сучасній німецькомовній пресі, виокремлено основні сфери діяльності, які найбільше збагатили мову новотворами за останніх два роки, проаналізовано основні способи творення неологізмів. Мова перебуває у постійному русі, який призводить до непомітних змін на всіх її рівнях. Ці зміни зумовлені лінгвальними та екстралінгвальними чинниками. Найбільш помітно це простежується на лексико-семантичному рівні, тому нагальним залишається аналіз функціонування нових лексичних одиниць на певних етапах розвитку будь-якої мови і німецької мови зокрема.

Для дослідження функціонування неологізмів були використані статті німецькомовних електронних газет. Об'єктом дослідження даної статті є неологізми та тенденції їх виникнення в німецькій мові під впливом тих чи інших суспільних, політичних або культурних чинників, а предметом дослідження є вжиток цих новотворів у сучасній німецькомовній пресі з урахуванням їхнього тематичного аспекту. У результаті опрацювання вибірки було встановлено три основні способи утворення неологізмів. Левову частку становлять неологізми, запозичені з англійської мови, які називають «англонеологізмами», це слова, які повністю запозичені з англійської мови, або такі, де тільки один із складників – англіцизм. Найпоширеніший спосіб утворення неологізмів у німецькій мові – новоутворення або словотвірна деривація, а саме його різновид – словоскладання.

Отже, можемо зробити висновок, що мова безупинно збагачується новими лексично-семантичними одиницями. Такі новостворені терміни, авторські слова або вирази, що описують нові явища, події й предмети, є «живими», адже часто «мігрують» з різних мов. Але при цьому існує небезпека втрати самобутності кожної окремої мови, адже часто не зберігається етнопонаціональна частина лексичного складу. На жаль, процес перейняття слів з інших мов неможливо контролювати, адже одним із найпопулярніших способів формування нових слів залишається запозичення з англійської мови.

Ключові слова: неологізм, способи утворення неологізмів, тематичний аспект, німецька мова, онлайн-видання.

Постановка проблеми. Кожна мова постійно розвивається та вдосконалюється під впливом різних соціальних, політичних, економічних та етнопонаціональних чинників й інноваційних технологій, адже будь-яка подія в суспільстві значно

впливає і на мову. У результаті цього впливу з'являються нові терміни та авторські слова, які широко використовуються в повсякденні, зокрема в сучасній пресі. Лексика в мові є мінливою: деякі слова стають застарілими, а інші навпаки формуються – це неологізми або новотвори. Нові лексичні одиниці збагачують її й допомагають описати та вказати нові явища, події й предмети. Дослідження таких новоутворених слів дає змогу проаналізувати тенденції розвитку лексико-семантичної системи мови.

Під визначенням «неологізм» здебільшого розуміють лексичні новоутворення в різних сферах людської діяльності. Вони є об'єктами постійних наукових досліджень, адже база лексичних одиниць щоразу оновлюється. Так, Буссманн неологізмом вважає новоутворений мовний вираз, слово або словосполучення, яке сприймається як відоме щонайменше частиною мовної спільноти, якщо не всією спільнотою, для опису нових понять, наприклад, у політиці, культурі та науці [1, с. 520]. Барковські та Крумм визначають неологізм як слово, новоутворене для потреб позначення предметів і понять [2, с. 226]. Деяко уточнене визначення пропонує Богдан Гінка, який характеризує неологізм як новоутворення, яке ще не з'явилося у словниках і яке створюється шляхом неологізації або запозичення [3, с. 221]. Услід за німецькою дослідницею Шіппан неологізмами ми вважаємо лексеми, час походження яких відомий, і які одночасно зрозумілі для більшості членів мовної спільноти, але все ще сприймаються як нові. Однією з характеристик неологізмів є відносно висока частота їхнього вживання у мові певної спільноти [4, с. 244].

Метою нашого дослідження було встановити тенденції формування та використання неологізмів у сучасній німецькомовній пресі, виокремити основні сфери діяльності, які найбільше збагатили мову новотворами за останніх два роки. **Об'єктом дослідження** даної статті є неологізми та тенденції їх виникнення в німецькій мові під впливом тих чи інших суспільних, політичних або культурних чинників, а **предметом дослідження** є вжиток цих новотворів у сучасній німецькомовній пресі з урахуванням їхнього тематичного аспекту.

Результат дослідження. Перш за все, зміни, які відбуваються в житті суспільства, стають причиною виникнення нових понять, створення нових найменувань і зміни семантики певних слів. Таким чином з'являються неологізми (від грец. *neos* – «новий» і *logos* – «слово») – новоутворені слова або сполуки слів, які ще не набули широкого вжитку.

Для проведення нашого дослідження неологізмів були використані статті п'яти німецькомовних електронних газет: "Der Spiegel", "Zeit Online", "Faz.net", "Bild.de", "Süddeutsche Zeitung", а також сайт німецької державної радіостанції та телеканалу "Deutsche Welle". Окрім цього, ми послуговувалися лексичною базою Інтернет-словника "OWID".

У результаті опрацювання вибірки було встановлено три основні способи (формули) утворення неологізмів:

Neuwort – власне неологізм або запозичення слова з іншої мови (до прикладу, найбільше зустрічається з англійської мови);

Neuprägung – новоутворення або словотвірна деривація (афікси, словоскладання, абрєвіатури);

Neubedeutung – розвиток нового значення або семантична деривація (породження нових значень слів, перебудова їх семантичної структури) [5; с. 13–16].

Аналіз статей Інтернет-словника "OWID", засвідчив, що левову частку становлять неологізми, запозичені з англійської мови (спосіб утворення – **Neuwort**), які називають «англонеологізмами». До прикладу, нові лексичні одиниці, які запозичені з англійської мови, широкоживані й в сучасній німецькомовній пресі: **der Zoomcall** – робоча або навчальна онлайн відеоконференція за допомогою програми "Zoom"; **das Tiny House** – маленький будиночок з легких будматеріалів, який можна транспортувати. Передусім власниками такої оселі є люди, які працюють онлайн та є незалежними від місця роботи, тому можуть жити та знаходитись у будь якій точці світу. Даний новотвір є цілковитим запозиченням з англійської мови, який почав набувати широкого вжитку ще з 2017 року. Сам неологізм складається з двох англійських слів *tiny* (нім. "winzig", укр. "маленький", "крихітний") та *house* (нім. "das Haus", укр. "будиночок"). Існують також німецькі варіації цього новотвору (за способом творення **Neuprägung**): *Kompakthaus*, *Winzighaus*, *Mikrohaus*. Але ці варіації неологізму є рідко вживаними та не змогли набути такої популярності та частоти вживаності, як англіцизм "das Tiny House". Наступний приклад – **das Clean Eating** – здоровий спосіб харчування, без використання додаткових смакових інгредієнтів та без теплової обробки продуктів. Сам концепт харчування походить з Америки та є націленим на те, щоб споживати тільки натуральну та необроблену їжу. Цей неологізм є також повним запозиченням з англійської мови, який складається зі слова *clean* (нім. "sauber", укр. "чистий") та *eating* (нім. "das Essen", укр. "їжа"). Широкого вжитку набув ще з 2016 року.

Окрім того, що неологізмами в німецькій мові можуть бути слова, які повністю запозичені з іноземних мов (у нашому випадку – з англійської), зустрічаються й такі, де тільки один із складників – англіцизм. Наприклад:

Der Teil-Lockdown – частковий локдаун. Цей неологізм з'явився під час пандемії COVID-19 та вперше був використаний (за словником OWID) 23.06.2020 баварською телерадіокомпанією "Bayerischer Rundfunk". В цьому слові ми можемо простежити утворення неологізму, де один із складників являє собою англіцизм ("der Lockdown" – "карантин"), а другий власне німецьке слово ("der Teil" – "частина").

Der Ertlernchat – чат між батьками в Інтернеті щодо шкільних питань; Даний новотвір не утворився під впливом пандемії COVID-19, але набув в цей час найширшого вжитку, через масовий перехід шкіл на онлайн-навчання. Вперше був вжива-

ний (за словником OWID) 28.09.2018 німецьким щотижневим журналом "Der Spiegel". В цьому слові ми теж можемо прослідкувати утворення неологізму, де один із складників є англіцизм ("der Chat" – "карантин"), а другий німецьким словом ("die Eltern" – "батьки").

Das Last -Minute-Schnäppchen – гаряча путівка, укладена угода в останню хвилину. Це слово у німецькій мові існувало і раніше під визначенням "угода, яка уклалась в останній момент", але з розвитком туристичного бізнесу та збільшенням попиту на авіаквитки воно дістало ще одне значення. У сфері туризму воно означає "гаряча путівка", тобто путівка, яку можна купити тільки в обмежений час за дуже вигідною ціною.

Найпоширеніший спосіб утворення неологізмів у німецькій мові – новоутворення або словотвірна деривація, а саме його різновид – словоскладання. Наприклад: **corona-positiv / coronapositiv** – прикметник, який використовують для опису людини, яка має підтвердження зараження коронавірусом. Даний прикметник є вдалим прикладом словотвірної деривації, а саме його різновиду – словоскладання ("corona" – "коронавірусна інфекція", "positiv" – "позитивний" (йдеться мова про позитивний результат тесту для діагностики коронавірусної інфекції)). Цей новотвір з'явився під час пандемії COVID-19 та вперше був вжитий (за словником OWID) 19.10.2020.

Die Corona-Infektion – коронавірусна інфекція. Неологізм складається з слів "die Corona" – "коронавірусна інфекція" та "die Infektion" – "інфекційне захворювання". Виник під впливом пандемії COVID-19 та вперше вжитий в німецькомовній пресі (за словником OWID) 26.01.2021 щотижневим тележурналом "Quarks".

Die Pandemie-Welle – хвиля пандемії. Утворений новотвір зі слів "die Pandemie" – "пандемія" та "die Welle" – "хвиля" (тобто швидке розповсюдження вірусної інфекції та значне зростання кількості хворих в певних регіонах чи по всьому світу) не є новим, але за останні роки набув найбільш широкого вжитку саме під час коронавірусної пандемії.

Опрацювавши вищезазначені способи утворення нових лексичних одиниць, можна стверджувати, що протягом найбільшу роль у формуванні лексичної бази німецької мови відіграє саме англійська. Але чи так було завжди? Насправді, запозичення слів з іншої мови було поширеним явищем ще в попередні епохи. Така практика розвитку та набуття нових лексико-семантичних одиниць також прослідковується ще в 16 столітті, але в ті часи замість англіцизмів для широкого споживання слугували латинізми. У 18 та 19 століттях мову наповнювали й насичували галліцизмами – слова та вирази, запозичені з французької мови. Отже, підґрунтя запозичення слів, що ввійшли в основу створення неологізмів у німецькій мові, часто розпочинається з іноземних мов – або це запозичення із сусідніх країн, або вплив провідних мов світу.

Наступний етапом нашого дослідження був аналіз отриманих неологізмів в результаті їх формування вищезазначеними трьома способами. А саме – установлення їхніх особливостей та специфіки розподілу нових лексичних одиниць у сучасній німецькомовній пресі за тематичним аспектом. Насамперед така подія, як коронавірусна епідемія, що вразила суспільство й суттєво вплинула на життя чи не кожної людини, безперечно відобразилася й на мовах людства, зокрема й на лексичному забарвленні сучасної німецької мови. Тому й не дивно, що за

останні роки найбільша кількість неологізмів пов'язані зі сферою «Covid-19», «Пандемія», «Коронавірус», «Здоров'я». До прикладу, у 2020/21 роках в сучасній пресі Німеччини зустрічаються такі неологізми:

Das Abstandsgebot – дистанційні вимоги, напр.: *“Die Menschen im Saarland dürfen sich wieder mit ihren Familien treffen und im Freien verweilen, solange das Abstandsgebot gewahrt ist”* [spiegel.de, 29.04.2020].

Der Covidiot – людина, яка поводить себе нерозумним чином під час пандемії «коронавірусу», напр.: *“Das hat sich spätestens mit Corona gedreht: Plötzlich war es eher das linksliberale Milieu – die Lauterbach-Ultras –, das gar nicht genug Lockdown, staatliche Supervision und Impfpflicht bekommen konnte, während man am rechten Ende des politischen Spektrums, bei den Schwurblern und Covidioten, gegen den Staat aufmuckte und die Maßnahmen infrage stellte”* [zeit.de, 02.05.2021].

Die Pandemie-Welle – хвиля пандемії, напр.: *“In kaum einem anderen Land der Welt sind in der ersten Pandemie-Welle so viele Menschen an Corona gestorben wie in Brasilien...”* [faz.net, 07.11.2021].

Die Corona-Infektion – коронавірусна інфекція, напр.: *“Auch beim Risiko einer Corona-Infektion müssen sich Schülerinnen und Schüler nicht mehr testen lassen. Der Bundesrat hat diese Regelung nach knapp einer Woche gekippt”*. [spiegel.de, 07.10.2021].

У період локдауну багато викладачів були переведені в режим роботи з дому – **Homeofficemodus, Homeworking** (дистанційна робота вдома). Інші змушені були здійснювати свою професійну діяльність мобільно, у русі – **Mobilarbeit / mobiles Arbeiten**. З метою запобігання поширенню інфекції освітній процес у більшості країн під час пандемії було переведено в онлайн-формат, чим пояснюється поява в словниковому складі німецької мови таких лексичних одиниць, як **digitales / virtuelles Klassenzimmer, Zoomschule**. В окремих випадках було запропоновано формат проведення занять на відкритому повітрі – **Outdoor-klasse, Draußenschule**.

Наступними не менш популярними та багатими на неологізми є сфери «Інтернет» й «Навчання». Такі новотвори виникли й унаслідок започаткування повноцінного дистанційного навчання, яке було спричинене пандемією «Covid-19», серед них: **der Zoomcall** – робоча чи навчальна онлайн відеоконференція за допомогою програми «Zoom», напр.: *“Einen Menschen, der dich auf der Straße anspricht, kannst du viel schwerer ignorieren als einen Instagrampost oder einen Zoomcall, zu dessen Teilnahme du dich aktiv entscheiden muss”* [spiegel.de, 04.04.2021]. Англонеологізм, складений з слів “Zoom” (назва програмного забезпечення, для проведення онлайн відеоконференцій) і “call” (нім. “der Anruf”, укр. “дзвінок”). Виник у червні 2020 року (за словником OVID) під впливом коронавірусної пандемії, коли через карантинні обмеження навчання та робота проводилися дистанційно.

der Erlernchat – чат між батьками в Інтернеті щодо шкільних питань, напр.: *“Hamburger Gymnasium schaukelten sich die gut situierten Anwälte, Ärzte und Unternehmer im Elternchat einer fünften Klasse so hoch, dass eine der Schulbehörde angeschlossene Vermittlungsstelle eingeschaltet werden musste”*. [zeit.de, 28.09.2018].

Das Onlinebezahlsystem – система оплати в режимі «онлайн», напр.: *“Da viele Kunden dem Onlineeinkauf anfangs misstrauten, führte Alibaba das Onlinebezahlsystem Alipay ein, das*

das Transaktionsrisiko reduzierte und Kundenbewertungen einführte”. [spiegel.de, 01.03.2022].

У таких сферах як «Житло» та «Їжа» також додалося чимало неологізмів. Прикладами до цих тематичних груп є: **die digitale Speisekarte** – цифрове меню, напр.: *“Wenn wir eine digitale Speisekarte studieren, entscheiden wir uns eher für die ungesunde Essensvariante. Warum ist das so?”* [spiegel.de, 19.09.2022]. Або інший неологізм: **Die Mietpreisbremse** – міри врегулювання цін на оренду (передусім на оренду житла), напр.: *“Bei Neuvermietungen greift darüber hinaus die Mietpreisbremse. In Gebieten mit angespanntem Wohnungsmarkt darf die Miete demnach höchstens zehn Prozent über der ortsüblichen Vergleichsmiete liegen”* [zeit.de, 03.06.2022].

Das Clean Eating – здоровий спосіб харчування, без використання додаткових смакових інгредієнтів та без теплової обробки продуктів. *“Hinzu kommt, dass sich die Palette an Ernährungstrends immer weiter verfeinert: von Superfood und Rohkost über Smoothies und Infused Water bis hin zu Paleo und Clean Eating”*. [faz.net, 28.03.2020].

Не менш популярними сферами формування неологізмів є такі тематики:

«Клімат»: **Der Klimatarier** – людина, яка відмовляється від споживання тих продуктів харчування, продукція та обробка яких може негативно впливати на клімат: *“Klimatarier zu werden, das begriff ich in diesem Moment, kann bedeuten, auf diese Ernährungswende zu hoffen, von der jetzt Umweltschützer, Wissenschaftler und Aktivisten so häufig sprechen”*. Стаття: *“Wie ernähre ich mich gesund und klimafreundlich zugleich?”*. [spiegel.de; 28.02.2020]

«Геополітична сфера»: **Der Raschist** – прихильник російського фашизму в українсько-російській війні. Цей неологізм виник і набув широкого вжитку зовсім недавно – у 2022 році з початком російського повномасштабного вторгнення на територію України. Наприклад: *“Die vor einer Woche geflohenen Besitzer bezeichnete Selenskyj als "Raschisten" und sagte, so hätten sich auch die "Nazis" verhalten. "Raschismus" vereint die Wörter Russland und Faschismus und wird von den Ukrainern als Begriff für "russischer Faschismus" benutzt”*. Стаття: *“Ukraine aktuell: Verteidigungsministerin Lambrecht will UN-Untersuchung”*. [dw.de; 18.09.2022].

Висновки. Отже, провівши детальний аналіз неологізмів у сучасній німецькомовній пресі, можемо зробити висновок, що мова безупинно розвивається й удосконалюється, збагачується її словниковий склад новими лексично-семантичними одиницями. Такі новостворені терміни, авторські слова або вирази, що описують нові явища, події й предмети, є «живими», адже часто «мігрують» з різних мов. Але при цьому існує небезпека втрати самобутності кожної окремої мови, адже часто не зберігається етнонаціональна частина лексичного складу. На жаль, процес перейняття слів з інших мов неможливо контролювати, адже одним із найпопулярніших способів формування нових слів залишається запозичення з англійської мови.

Література:

1. Bußmann, H. Lexikon der Sprachwissenschaft. 2. Aufl. Stuttgart: Alfred Kröner. 1990
2. Barkowski, H., & Krumm, H.-J. (Hrsg.). Fachlexikon Deutsch als Fremdsprache und Zweitsprache. Tübingen: Narr Francke Attempto. 2010

3. Hinka B. Lexikologie des Deutschen. Vorlesungen und Seminare. Ternopil: Navchalna Knuga – Bogdan Dryk. 2010
4. Schippan, T. Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache. Tübingen: Max Niemeyer. 1992
5. Barz I. Neologie und Wortbildung. *Zum Neuheitseffekt von Wortneubildungen*. Neologie und Korpus. Tübingen, 1998. S. 11–30.
6. Кійко Ю. Є., Данилюк Е.В. Неологізми в німецькій мові XXI ст.: тематичний аспект. Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Київ. Том 31 (70). №2. 2020. С. 80-85.
7. BILD. *Aktuelle Nachrichten* | URL: <https://www.bild.de/>
8. Süddeutsche Zeitung. Hintergründe und Kommentare. URL: <https://www.sueddeutsche.de/>
9. Frankfurter Allgemeine Zeitung. URL: <https://www.faz.net/aktuell/>
10. DER SPIEGEL | Online-Nachrichten. | URL: <https://www.spiegel.de/>
11. Deutsche Welle. Nachrichten & Analysen | URL: <https://www.dw.com/de/themen/s-9077>
12. OWID – owid.de. URL: <https://www.owid.de/>
13. ZEIT ONLINE. https://www.zeit.de/index?utm_referrer=https://www.zeit.de/zustimmung?url=https%3A%2F%2Fwww.zeit.de%2Findex

Plaskunova S., Goian A. The use of neologisms during the pandemic in the modern German-language press

Summary. The article is devoted to the trends in the formation and use of neologisms in the modern German-language press, highlights the main areas of activity that have enriched the language with new words over the past two years, analyzes the main ways of creating neologisms. The language is in constant motion, which leads to imperceptible changes at all its levels. These changes are

caused by linguistic and extralinguistic factors. This is most noticeable at the lexical and semantic level, so it is urgent to analyze the functioning of new lexical items at certain stages of development of any language and German in particular. The articles of German-language electronic newspapers were used to study the functioning of neologisms. The object of the study of this article is neologisms and trends of their emergence in the German language under the influence of certain social, political or cultural factors, and the subject of the study is the use of these new items in the modern German-language press, taking into account their thematic aspect. The analysis of the sample revealed three main ways of neologism formation. The lion's share of neologisms are borrowed from the English language, which are called "angloneologisms", these are words that are completely borrowed from the English language, or those where only one of the components is an anglicism. The most common way of forming neologisms in German is through neologization or word derivation, namely its variant – word compounding.

Thus, we can conclude that the language is constantly being enriched with new lexical and semantic units. Such newly created terms, author's words or expressions describing new phenomena, events and objects are "alive" because they often "migrate" from different languages. However, there is a danger of losing the identity of each individual language, as the ethno-national part of the lexical structure is often not preserved. Unfortunately, the process of adopting words from other languages cannot be controlled, because one of the most popular ways of forming new words is borrowing from English.

Key words: neologism, ways of forming neologisms, thematic aspect, German language, online media.